

การพัฒนาโฮมสเตย์ด้วยนวัตกรรมการจัดการเพื่อความยั่งยืน บ้านปางมะขามป้อม จังหวัดเชียงราย

บทความวิจัย

กัสม่า กาซ้อน

วันที่รับบทความ:
22 กุมภาพันธ์ 2562

วันแก้ไขบทความ:
7 พฤษภาคม 2562

วันที่ตอบรับบทความ:
11 พฤษภาคม 2562

สำนักวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100
ผู้เขียนหลัก อีเมล: kasama_kaw@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชน สถานการณ์และความพร้อมของการจัดการโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อม และแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อมด้วยนวัตกรรมการจัดการเพื่อความยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือวิจัยคือการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ การบันทึก การสังเกต และกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน กลุ่มเป้าหมายคือ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ คุณครูโรงเรียนบ้านปางมะขามป้อมเยาวชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 201 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลวิจัยพบว่า บ้านปางมะขามป้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ มีจุดชมวิวกที่สวยงาม บ้านพักทุกหลังมีการจัดเตรียมที่พักและอุปกรณ์ไว้พร้อม จากการวิเคราะห์ SWOT พบว่า บ้านปางมะขามป้อมมีจุดแข็งคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีวิถีชีวิตที่น่าสนใจ จุดอ่อนคือ ขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและขาดการประชาสัมพันธ์โอกาสคือ ความก้าวหน้าในเทคโนโลยีและแนวโน้ม

ความใส่ใจต่อการดูแลสุขภาพ อุปสรรคคือ การเดินทางลำบาก การกำหนดกลยุทธ์ TOWS โดยใช้ยุทธศาสตร์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันและเสริมจุดอ่อนด้วยนวัตกรรมการจัดการโฮมสเตย์ดังนี้ 1) สร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) พัฒนาบุคลากรสนับสนุนการจัดการภายในกลุ่ม และ 3) สื่อสารเชิงรุกเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการจัดการอย่างยั่งยืน แนวทางการพัฒนามีดังนี้ 1) บริหารจัดการอย่างโปร่งใสและยุติธรรม 2) กระจายการทำงานไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน 3) สร้างเอกลักษณ์ของกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) สนับสนุนให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 5) สร้างการตระหนักรู้ให้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นถึงประโยชน์และคุณค่าของป่าไม้ และ 6) สื่อสารเชิงรุกโดยการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารโดยตรงให้นักท่องเที่ยว ส่งผลให้คนในชุมชนมีความพึงพอใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโฮมสเตย์

คำสำคัญ: จังหวัดเชียงราย บ้านปางมะขามป้อม การพัฒนาโฮมสเตย์ นวัตกรรมจัดการ การจัดการเพื่อความยั่งยืน

Homestay Development Through Management Innovation for Sustainability: Ban Pang Makhom Pom, Chiang Rai Province

Research Article

Kasama Kasorn

Received:
22 February 2019

Revised:
7 May 2019

Accepted:
11 May 2019

School of Accounting, Chiang Rai Rajabhat University, Muang District, Chiang Rai Province, Thailand 57100

Corresponding author's E-mail: kasama_kaw@yahoo.co.th

Abstract

This research project aims to study the community context, current situation, and readiness for homestay development of Ban Pang Makhom Pom village through management innovation for sustainability. This research is conducted as a Participatory Action Research (PAR). The research instruments used for data collection include group discussion, questionnaires, observation form, and joint learning activities. The research target group consists of the president of sub-district administration organization, village head and deputy, homestay owners, Ban Pang Makhom Pom school teachers, young adults, and related officers, with a total of 201 participants. Qualitative data is analyzed using content analysis techniques. The study shows that Pang Makhom Pom village can be developed as natural conservative tourism spots. There are scenic viewpoints. Houses have sufficient provision of bed wares to accommodate guests. Strength, Weakness, Opportunity and Threat (SWOT Analysis) was conducted. The Strengths include tourist attraction spots with natural abundance, interesting way of life. The Weaknesses are lack of systematic management and lack of public relations. For the Opportunities, it is important to use new technology and the current

trend on health care and well-being. The Threats refer to the inconvenience of transportation to the village. Therefore, the strategies were derived by TOWS framework to create competitive advantages and mitigate the weaknesses utilizing homestay management innovation which will lead to the change for sustainable management. These strategies include 1) Adding value and worth to community products 2) Developing people to support internal group management, and 3) Establishing effective communication. The 6 development guidelines are suggested: 1) Management with transparency and fairness. 2) Distribution of tourism service workloads to avoid redundancy. 3) Creation of unique tourism activities. 4) Promote the activities for young adults to utilize their free time, to learn and participate in the conservation of local tradition. 5) Create awareness for the stakeholders on the benefit and value of forest and 6) Active communication by directly providing information and news to tourists. These activities will satisfy people within the community as well as the participation with the homestay activities.

Keywords: Chiang Rai province, Ban Pang Makhom Pom, Homestay development, Management innovation, Sustainable management

สถานการณ์ที่เป็นอยู่เดิม

บ้านปางมะขามป้อมอยู่ในพื้นที่ตำบลสันสลี อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่สูง ภูเขาที่ปกคลุมไปด้วยป่าไม้ มีถ้ำและอุโมงค์ สภาพอากาศเย็นสบายตลอดทั้งวัน และมีหมอกหนาในช่วงกลางคืนถึงเช้ามืด โดยหมอกจะเริ่มปกคลุมอย่างหนาแน่น ตั้งแต่ช่วงเย็นไปจนถึงช่วงเช้าและอาจถึงกลางวันในฤดูฝนหรือฤดูหนาว พื้นที่นี้จึงถูกเรียกว่า “ดอยหมอก” ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นการเรียกตามลักษณะของกลุ่มหมอกที่ปกคลุมตลอดปี ประกอบกับมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ มีความชื้นตลอดปี ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ทำให้คนในชุมชนมีรายได้จากการเก็บพืชผัก สมุนไพรจากป่ามาขาย เช่น ใบชา ใบเมี่ยง เมล็ดกาแฟ มะขามป้อม มะแขว่น มะกอก และสมุนไพรอื่นๆ (สาคร สมยศ, 2562) หมู่บ้านปางมะขามป้อมเริ่มจากชาวบ้านย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่เป็นปางเล็ก ๆ มี 3-4 ครอบครัว ชาวบ้านที่อพยพมาทำมาหากินเป็นชาวอำเภอพาน เมื่อประมาณ 200 กว่าปี ปัจจุบันมี 60 ครัวเรือน จำนวนประชากร 200 กว่าคน

ในปี พ.ศ. 2512 มีการค้นพบแร่ซีไลต์บริเวณดอยหมอก ทำให้มีผู้คนไปขุดแร่เป็นจำนวนมากจนเกิดเป็นชุมชนเมืองในอำเภอเวียงป่าเป้า ชาวบ้านใช้ระเบิดไดนาไมท์เปิดหน้าดินให้เป็นหลุมลึก แล้วปลูกกระตือปคร่อมปากหลุมแร่ กันบริเวณหลุมด้วยลวดหรือเชือก แล้วต่อสายโยงนำน้ำจากยอดดอยใส่ลงไปในหลุม เพื่อให้ไหลได้ง่าย และเป็นการล้างแร่ไปในตัว นานไปจึงเกิดเป็นหลุมลึกกว้าง และมีโพรงขนาดใหญ่ จึงทำให้เกิดการถล่มของดินและต้นไม้ ทำให้ผู้คนถูกดินถล่มทับเสียชีวิตจำนวนมาก สาเหตุของดินถล่มเนื่องจากแรงระเบิดไดนาไมท์และฝนที่ตกหนัก ประกอบกับการระเบิดหลุมพร้อมกันทุกเที่ยงวันเพื่อค้นหาแร่ และในปี พ.ศ. 2516 เกิดแผ่นดินไหวเลื่อนและทรุดตัว ทับชาวบ้านที่กำลังขุดเจาะและทำงานอยู่ในเหมืองแร่และป่อแร่ ทั้งบริเวณเชิงดอย กลางดอย และยอดดอย (สาคร สมยศ, 2562) ปัจจุบันดอยหมอกยังมีสภาพเป็นภูเขาที่มีป่าไม้ปกคลุมหนาแน่น มีถ้ำและอุโมงค์เป็นร่องรอยของอดีตและอุปกรณ์ขุดแร่และเครื่องยนต์ของบริษัท ไทย-สวีดิช จำกัด ที่หลงเหลืออยู่ เป็นร่องรอยของการหาแร่และตำนานในอดีต

จากทำเลที่ตั้งบนที่สูง อากาศเย็นทั้งปี มีร่องรอยอดีตที่น่าสนใจ จึงทำให้ชุมชนจัดตั้งโฮมสเตย์ที่บ้านปางมะขามป้อม เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับเหมืองแร่เก่าประมาณ 2 กิโลเมตร มีต้นไม้และสมุนไพรตามธรรมชาติจำนวนมาก โดยเฉพาะต้นมะขามป้อม จึงเรียกว่าหมู่บ้านปางมะขามป้อม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสันสลีได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดตั้งโฮมสเตย์ที่บ้านปางมะขามป้อมขึ้นเนื่องจากมีทำเลอยู่ในที่สูง มีจุดชมวิวที่สวยงามและอยู่ในตำแหน่งที่สามารถมองเห็นภาพพื้นที่เกือบ

ทั้งหมดของอำเภอเวียงป่าเป้า และอำเภอแม่สรวย มีลานจอดเฮลิคอปเตอร์ที่ช่องเขาขาดในเขตอุทยานดอยหลวง ทุกปีชุมชนมีการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณของผู้ที่เสียชีวิตจากดินถล่มช่วงเดือนสิงหาคม และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในเทศกาลต่างๆ เช่น ถวายทานมหาสลากภัต และเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน แต่ไม่มีกิจกรรมอื่นๆ สำหรับนักท่องเที่ยวจึงทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวพักค้างคืนในหมู่บ้าน ดังนั้นชุมชนจึงต้องรวมตัวกันดำเนินงานเพื่อให้โฮมสเตย์อยู่ได้อย่างยั่งยืน (สาคร สมยศ, 2562) โดยชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสันสลีต้องการพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยว

การจัดตั้งโฮมสเตย์ของหมู่บ้านปางมะขามป้อม เริ่มต้นจากการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโฮมสเตย์ ประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสันสลี ผู้ใหญ่บ้านปางมะขามป้อม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านปางมะขามป้อม และประชาชนที่เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์ โดยเริ่มต้นประมาณเดือนกันยายน พ.ศ. 2559 มีคณะกรรมการจำนวน 14 คน และมีแนวปฏิบัติร่วมกัน คือ การต้อนรับ การให้ข้อมูล การจัดลำดับกิจกรรม การดูแลความปลอดภัย มีการบริหารจัดการบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 70 คน มีการกำหนดระเบียบและข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว การสำรองที่พักต้องมีระบบการจองล่วงหน้า การติดต่อประสานงานจองทางโทรศัพท์ การจองที่พักผ่านเว็บไซต์ จะต้องติดต่อประสานงานล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7-10 วัน ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงจะต้องแจ้งล่วงหน้าอย่างน้อย 2-3 วัน การชำระเงินล่วงหน้าร้อยละ 20 ของการจอง มีแบบฟอร์มให้นักท่องเที่ยวกรอกรายละเอียดและลงชื่อในใบลงทะเบียน การเข้าพัก แจ้งรายละเอียดข้อมูล มีบริการอาหาร และมีการแจ้งรายละเอียดค่าธรรมเนียมการเข้าพักและค่าบริการที่จัดเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน

ความพร้อมของการจัดการโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อม สำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยวมีดังนี้ บ้านที่เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์มีจำนวน 14 หลัง บ้านทุกหลังมีการจัดเตรียมที่พักพร้อมอุปกรณ์เครื่องนอนไว้พร้อมและเพียงพอสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวสามารถเข้าพักบ้านได้ทุกหลัง มีโครงสร้างบ้านที่มั่นคง แข็งแรง และปลอดภัย อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีห้องนอนแยกจากห้องของเจ้าของบ้าน มีห้องน้ำสะอาด มีการจัดเตรียมที่นอน หมอน มีการเตรียมอาหารให้รับประทานทุกมื้อ และชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดี ดังภาพที่ 1

ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญและความต้องการของชุมชนในการพัฒนาและเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อการพัฒนาโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อมด้วยนวัตกรรมจัดการเพื่อความยั่งยืน เนื่องจากนวัตกรรมเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมโดยการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการพัฒนาโฮมสเตย์ด้วยการสื่อสาร

ภาพที่ 1 บ้านพักของโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อม

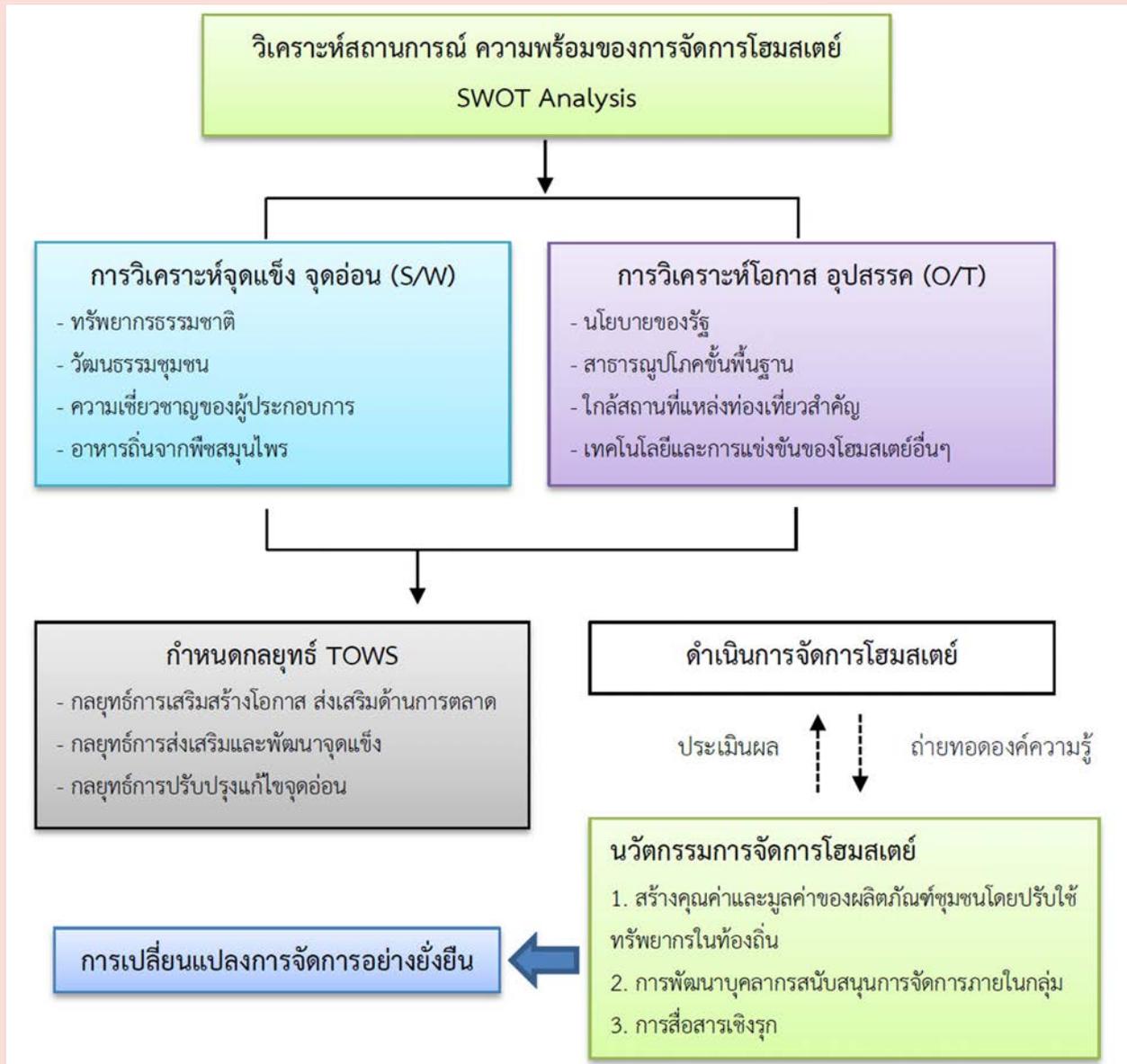
เชิงรุกที่มีการชี้แจงและให้ความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง เพื่อให้เกิดการยอมรับและความร่วมมือ ชุมชนต้องเปลี่ยนกระบวนการทัศนคติใหม่ เปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ สร้างความแตกต่าง ลดต้นทุนและลดเวลาในการติดต่อสื่อสาร (ธีระพงษ์ ไสดาศรี, 2562) เน้นการเรียนรู้จากการทำงาน มุ่งหมายการพัฒนาวิธีทำงานให้มีผลสัมฤทธิ์และมีลักษณะการเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนร่วมงานหรือคนในชุมชน ทำให้ชุมชนมีทิศทางในการดำเนินการไปสู่การแข่งขันเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับทุกคนในชุมชน (ธงชัย เลิศวิไลรัตนพงศ์, 2562)

กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลง และการยอมรับของชุมชนเป้าหมาย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory

Action Research : PAR) ในชุมชนหมู่บ้านปางมะขามป้อม ตำบลสันสลี อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกระบวนการวิจัย ใช้วิธีกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการวิจัย มีจำนวนทั้งสิ้น 201 คน ดังนี้ ผู้ร่วมวิจัยจากชุมชน ประกอบด้วยผู้ประกอบการโฮมสเตย์ จำนวน 14 คน นายกองดีการบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คุณครูโรงเรียนบ้านปางมะขามป้อมและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 คน ชาวบ้าน ผู้สูงอายุ และเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 60 คน และนักศึกษารายวิชาการศึกษาวิจัยเบื้องต้นทางการบัญชีที่ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล เรียนรู้ และร่วมกิจกรรม จำนวน 120 คน

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน สถานการณ์ และความพร้อมของการจัดการโฮมสเตย์ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาในการจัดการโฮมสเตย์ ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย 2 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2561 และกรอบแนวคิดการดำเนินงาน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการดำเนินงานพัฒนาโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อมแบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย มีดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจและทำความเข้าใจปัญหา

ขั้นตอนนี้เป็นการสำรวจบริบทชุมชน ว่ามีความพร้อมที่จะสามารถพัฒนาเป็นโฮมสเตย์ มีการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ การจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรสถานที่ที่ต้องติดต่อประสานงานกับองค์กรภายในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน วางแผนงานในการลงพื้นที่และจัดเตรียมเอกสารในการเก็บข้อมูล และจัดเตรียมงานให้ช่วยทำการวิจัย หลังจากนั้นลง

พื้นที่ศึกษาข้อมูลสถานการณ์การจัดการโฮมสเตย์ ประชุมหารือร่วมกันระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงโครงการ กับชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างทีมงานและการสรุปทบทวนร่วมกัน ทำการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT analysis) จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและกำหนดเป้าหมายของกลุ่มร่วมกัน การพัฒนาแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและสิ่งที่ควรพัฒนา

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจึงได้ดำเนินขั้นแรกเป็นขั้นทำความเข้าใจปัญหาจากการสนทนากลุ่มระหว่างผู้วิจัย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน นายกองดีการบริหารส่วนตำบล นักพัฒนา

ชุมชนและผู้ประกอบการโฮมสเตย์ เพื่อให้มีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยด้วยการประชุมปรึกษา การหารือ แนวทางพัฒนาโฮมสเตย์ และให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน วิเคราะห์สถานการณ์การจัดการในการบริการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ซึ่งเป็นการวิเคราะห์โดยการสำรวจสภาพการณ์ใน 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในด้วยการวิเคราะห์ จุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) และสภาพการณ์ภายนอกด้วยการวิเคราะห์โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ดังตารางที่ 1 และการกำหนดกลยุทธ์ TOWS ดังตารางที่ 2

จากการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน นายกองดีการบริหารส่วนตำบลสันสลี และนักพัฒนาชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา โดยกำหนดกิจกรรมร่วมกัน และให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

ด้วยการจัดการโฮมสเตย์ที่คำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่และเกิดความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์และเพื่อเป็นการต่อยอดโดยนำเอาโอกาสที่มีมาใช้ประโยชน์ร่วมกับจุดแข็งที่มีเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและเสริมจุดอ่อนต่างๆ ที่มีผลต่อการจัดการโฮมสเตย์ โดยใช้ยุทธศาสตร์ในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ดังนี้

1) กลยุทธ์การเสริมสร้างโอกาส ส่งเสริมด้านการตลาด การส่งเสริมด้านการตลาดโฮมสเตย์ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างรวดเร็วคือด้านเทคโนโลยี ผู้มีส่วนร่วมในชุมชนได้พัฒนาแนวคิดร่วมกันว่าใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ การจัดทำระบบการจองที่พัก แนะนำเส้นทาง และบุคคลที่ติดต่อในเว็บบไซต์และเฟสบุ๊ค รวมถึงการจัดทำวีดิทัศน์เผยแพร่การใช้งานวีดิทัศน์การจัดการบริการของโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อม

ตารางที่ 1 การประเมินสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

การประเมินสภาพแวดล้อมภายใน	
(1) จุดแข็ง	(2) จุดอ่อน
1) มีแหล่งท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านและสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงที่ยังคงความเป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังเป็นเส้นทางปั่นจักรยานที่สามารถชมความงามของต้นไม้และดอกไม้ 2) มีการดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นยังคงเอกลักษณ์แบบวิถีดั้งเดิมที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ได้แก่ พิธีสืบชะตา การทำบุญทุกวันพระใหญ่ ตานขันข้าว ประเพณีสู่วัด 3) มีวิถีชีวิตที่น่าสนใจและผลผลิตจากภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น การเก็บชา การเก็บใบเมี่ยง การมัดเมี่ยง การเก็บเมล็ดกาแฟ การกะเพาะเมล็ดกาแฟ การเพาะเห็ด การปลูกพืชผลทางการเกษตร เป็นต้น 4) บ้านที่เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์มีความพร้อม เป็นบ้านไม้ที่เป็นเอกลักษณ์ สภาพบ้านแข็งแรงภายในตัวบ้านโล่งมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ห้องน้ำสะอาดและเป็นสัดส่วน 5) การบริการของเจ้าของบ้านใส่ใจนักท่องเที่ยว และดูแลนักท่องเที่ยวอย่างดี 6) อาหารการกินแบบวิถีชาวบ้านโดยการเก็บของป่า พืชผักพื้นบ้าน สมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชน และปลูกพืชผักปลอดสารพิษ มีการเลี้ยงเบ็ดเลี้ยงไก่และนำมาทำตามแบบอาหารล้านนา เช่น น้ำพริกอ่องกับผักสด ผัดผักปิ้ง จอผักกาด คั่วหน่อส้ม ยำใบชา แกงเห็ด แกงขนุน เป็นต้น 7) ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง ซึ่งมีการจัดสรรปันส่วนรายได้ไปให้แก่บ้านที่จัดทำโฮมสเตย์อย่างเท่าเทียมกัน	1) ขาดการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ และแผนการท่องเที่ยวของชุมชน 2) เป็นโครงการที่เพิ่งเริ่มทำ ขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ชาวบ้านยังไม่มีความรู้ความเข้าใจวิธีการในการบริการนักท่องเที่ยว 3) ไม่ค่อยมีกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยว 4) มีมัดคูปองที่จำนวนน้อย ขาดประสบการณ์พาเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ และความรู้ในกิจกรรม 5) การจัดระบบดูแลความปลอดภัยยังไม่ทั่วถึง ไม่มีสถานพยาบาลอยู่ในบริเวณใกล้เคียง
การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก	
(1) โอกาส	(2) อุปสรรค
1) รัฐบาลและหน่วยงานภายนอกสนับสนุนและเข้ามาช่วยเหลือด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) แนวโน้มความใส่ใจต่อการดูแลสุขภาพ การท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ 3) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สามารถเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว	1) การเดินทางขึ้นบนดอยมีความลำบาก ถนนยังคงเป็นดินแดง มีถนนปูนบางจุด ถนนค่อนข้างแคบ 2) ไม่ค่อยมีสัญญาณโทรศัพท์ การติดต่อสื่อสารไม่สะดวก 3) ไฟฟ้ายังเข้าไม่ถึงหมู่บ้าน

ตารางที่ 2 การกำหนดกลยุทธ์ด้วย TOWS

ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก	กลยุทธ์
จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	กลยุทธ์ SO strategy
<p>1) มีแหล่งท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านและสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงที่ยังคงความเป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์</p> <p>2) มีวิถีชีวิตที่น่าสนใจและผลผลิตจากภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น การเก็บชา การเก็บใบเมี่ยง การมัดเมี่ยง การเก็บเมล็ดกาแฟ การกะเทาะเมล็ดกาแฟ การเพาะเห็ด การปลูกพืชผลทางการเกษตร เป็นต้น</p> <p>3) อาหารการกินแบบวิถีชาวบ้านโดยการเก็บของป่า พืชผัก สมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชน และปลูกพืชผักปลอดสารพิษ</p>	<p>1) ความก้าวหน้าเทคโนโลยีที่สามารถเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว</p> <p>2) แนวโน้มความใส่ใจต่อการดูแลสุขภาพ การท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ</p> <p>3) รัฐบาล และหน่วยงานภายนอกสนับสนุนและเข้ามาช่วยเหลือด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว</p>	<p>1) กลยุทธ์การเสริมสร้างโอกาส ส่งเสริมด้านการตลาด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ด้านเทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ การจัดทำระบบการจองที่พัก แนะนำเส้นทาง บุคคลที่ติดต่อ ในเว็บไซต์และเฟสบุ๊ก - การจัดทำวีดิทัศน์เผยแพร่การใช้นวัตกรรมการจัดการบริการของโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อม <p>2) กลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาจุดแข็ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการโฮมสเตย์และการต้อนรับนักท่องเที่ยว - กลยุทธ์ที่จะพัฒนาจุดแข็ง ได้แก่ การส่งเสริมการเพาะเห็ดอนุรักษ์ป่า - การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของชุมชน - การสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนในการนำสมุนไพรมาทำเป็นอาหารถิ่น
จุดอ่อน (Weakness)	โอกาส (Opportunities)	กลยุทธ์ WO strategy
<p>1) เป็นโครงการที่เพิ่งเริ่มทำ ขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ชาวบ้านยังไม่มีความรู้ความเข้าใจวิธีการในการบริการนักท่องเที่ยว</p> <p>2) ขาดการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ และแผนการท่องเที่ยวของชุมชน</p> <p>3) ไม่ค่อยมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว</p> <p>4) มีมัคคุเทศก์จำนวนน้อย ขาดประสบการณ์พาเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ</p>	<p>1) แนวโน้มความใส่ใจต่อการดูแลสุขภาพ การท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ</p>	<p>1) กลยุทธ์การปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการจัดทำกิจกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ - การจัดตั้งธนาคารแรงงานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน - การพัฒนาเยาวชนให้เป็นมัคคุเทศก์น้อย - การจัดกิจกรรมให้ความรู้และการนำสมุนไพรตามภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้รองรับการท่องเที่ยว - การให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสร้างสรรค์

2) กลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาจุดแข็ง ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการมีการอบรมเชิงปฏิบัติการ ส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการโฮมสเตย์ และการต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาโฮมสเตย์ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมติดตามประเมินผลการบริหารจัดการ โดยคำนึงถึงความพร้อมของชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ และต้องร่วมรับผิดชอบแก้ไขปัญหาของชุมชน ผู้ประกอบการและชุมชนได้ทำความเข้าใจร่วมกันดำเนินกลยุทธ์ที่จะพัฒนาจุดแข็ง ได้แก่ การส่งเสริมการเพาะเห็ด การอนุรักษ์ป่า การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของชุมชน และการสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนในการนำสมุนไพรมาทำเป็นอาหารถิ่น

3) กลยุทธ์การปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน ส่งเสริมการทำกิจกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ กลยุทธ์การเพิ่มกิจกรรมเป็นการจัดหาบริการต่างๆ เพิ่มเติมเพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้าใช้บริการ ชุมชนได้จัดกิจกรรมโดยความร่วมมือของชุมชน ในการเสนอความคิด การวางแผน และการตัดสินใจด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ เน้นกิจกรรมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย และประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ การจัดตั้งธนาคารแรงงานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาเยาวชนให้เป็นมัคคุเทศก์น้อย การจัดกิจกรรมให้ความรู้และการนำสมุนไพรตามภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้รองรับการท่องเที่ยว และการให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสร้างสรรค์

ขั้นที่ 2 ขั้นเตรียมการ

ขั้นตอนการเตรียมการที่สำคัญ คือการวางแผนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบ เตรียมกระบวนการจัดเวทีร่วมกัน จัดเตรียมตั้งแต่วัตถุประสงค์ของการให้ความรู้ ระยะเวลาการดำเนินการ ผู้เข้ารับการอบรม สถานที่หรือบรรยากาศ เนื้อหาสาระ เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์อันดี จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ของการจัดการนำนวัตกรรมการจัดการเพื่อความยั่งยืนสู่ชุมชนโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อม

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินส่งเสริมและปฏิบัติการดำเนินงาน

ขั้นตอนนี้ใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้วิจัยนำนักศึกษาในความรับผิดชอบของสำนักวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ทดลองเข้าพักเพื่อประเมินมาตรฐานที่พัก กิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการดำเนินการจัดการโฮมสเตย์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยนักศึกษาช่วยถ่ายทอดนวัตกรรมการจัดการ เช่น การสร้างเว็บไซต์ เฟสบุ๊ก และ Line ให้แก่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ นักศึกษาจัดทำวีดิทัศน์เรื่องราวของการท่องเที่ยวในชุมชนโฮมสเตย์ลงใน YouTube เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวรับทราบและมาใช้บริการ

ขั้นที่ 4 ขั้นติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนนี้มีการประเมินผลภายในกลุ่มโฮมสเตย์ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการในการประเมินทุก 2 ปี ใช้เกณฑ์ของการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย ซึ่งโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อมสามารถดำเนินการภายใต้ข้อกำหนดและระเบียบการของคณะกรรมการที่ร่วมกันกำหนดไว้ได้

ความรู้ความเชี่ยวชาญที่ใช้

1) แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมจัดการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน

การจัดการความรู้ (Knowledge management : KM) คือการรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร โดยพัฒนาจากข้อมูลไปสู่สารสนเทศ เพื่อให้เกิดความรู้และปัญญา รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้และเกิดการเรียนรู้ภายในองค์กร (วิจารณ์ พานิช, 2562) การจัดการความรู้มีความ

สัมพันธ์กับองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) เป็นอย่างยิ่ง ชุมชนจำเป็นจะต้องบริหารจัดการความรู้ภายในชุมชนให้เป็นระบบเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้ได้จริงและต่อเนื่อง การบริหารจัดการความรู้ มีความซับซ้อนมากกว่าการพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรม เพราะเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการต่อภายหลังจากที่บุคลากรมีความรู้ความชำนาญแล้ว ให้บุคลากรเหล่านั้นยินดีถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น มุ่งหมายการพัฒนาวิธีทำงานให้มีผลสัมฤทธิ์และมีลักษณะการเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนร่วมงานหรือคนในชุมชน และต้องหาเทคนิคการจัดเก็บความรู้ การรวบรวมองค์ความรู้มาพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ชุมชนเกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด (ธงชัย เลิศวิไลรัตนพงศ์, 2562) ส่งเสริมให้บุคลากรยอมรับว่าการทำงานด้วยกันอย่างเปิดใจโดยปราศจากการขังหรือปกป้องความรู้ที่ตนมีโดยไม่ให้ผู้อื่นรู้นั้นเป็นผลให้ชุมชนมีความสามารถในการผลิตนวัตกรรมมากขึ้น

การนำกลยุทธ์ด้านการจัดการความรู้ กับกลยุทธ์ด้านธุรกิจมาเชื่อมโยงกันในด้านการท่องเที่ยว นรา หัตถสิน และ สายรุ้ง ดินโคกสูง (2561) ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวล่องแพของบ้านแหลมสวรรค์ที่มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ส่วนสำคัญของชุมชนคือ การเรียนรู้ร่วมกันที่ก่อให้เกิดความรู้ทั้งผู้ให้ (ชุมชน) และผู้รับ (นักท่องเที่ยว) ในเชิงสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ตั้งแต่การตัดสินใจเริ่มพัฒนาการท่องเที่ยว ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมธุรกิจหรือภารกิจของชุมชนนั้น โดยทำให้ชุมชนสามารถบรรลุภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพในปัจจุบัน และสามารถต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคอันคาดไม่ถึงในอนาคต รวมทั้งสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้

2) แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมเพื่อชุมชน (Community innovation) และนวัตกรรมท้องถิ่น (Local innovations)

นวัตกรรมเพื่อชุมชนของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ คือสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลงานนวัตกรรมเพื่อชุมชนนั้นอาจเกิดจากการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน การถ่ายทอดงานวิจัยสู่ชุมชนต้นแบบหรือโครงการที่ผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมนำนวัตกรรมไปสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ บริการ หรือโครงการจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตหรือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคม มีผลกระทบเชิงบวกในระดับชุมชน หรือส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง อีกทั้งยังมีส่วนช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินการในเชิงธุรกิจและสังคมไปพร้อมๆ กันได้อย่างยั่งยืน (คุณาวุฒิ บุญญานพคุณ, 2562) ถึงแม้ว่าโครงการนวัตกรรมเพื่อ

สังคมโดยส่วนใหญ่จะมีระดับความเป็นนวัตกรรมในระดับองค์กรท้องถิ่น หรือจังหวัด แต่ผลกระทบเชิงสังคมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการนั้นก็มีความสำคัญเทียบเท่าผลกระทบเชิงเศรษฐกิจของโครงการนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ เนื่องจากสามารถยกระดับรายได้และขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มคนจำนวนมากในชุมชน

ระบบบริการจัดการนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีความจำเป็นควบคู่ไปกับระบบบริการจัดการชุมชนไปสู่ระบบฐานความรู้ที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการระดมกำลังเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนการบริหารจัดการองค์ความรู้ให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมในชุมชนให้เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว (คุณาวุฒิบุญญานพคุณ, 2562) การร่วมวิจัยและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่และมุ่งหวังผลสัมฤทธิ์ในการสร้างต้นแบบความสำเร็จของธุรกิจนวัตกรรมที่มีความยั่งยืน อันจะส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสอดคล้องกับการพัฒนาในมิติด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนโดยทั่วไปให้เกิดประสิทธิภาพในระยะต่อไป

3) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น (Local innovations) พลังขับเคลื่อนสู่ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง

การพัฒนานวัตกรรม หมายถึง การปรับปรุงหรือหาโอกาสให้เกิดหนทางทำให้อุดหนุนหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น อาจพัฒนาจากสิ่งเดิมที่มีอยู่ให้กว้างขึ้น หรือให้แคบลงแต่มีความเฉพาะเจาะจง หรืออาจเป็นการพัฒนาโดยใช้สิ่งใหม่ๆ เข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

นวัตกรรมท้องถิ่นคือ เป็น “การริเริ่ม คิดค้น พัฒนาการแก้ไขหรือจัดการปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน” สอดคล้องกับภารกิจหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะ การพัฒนาการเมืองการปกครอง และ/หรือการบริหารจัดการเกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นที่เห็นชัดเป็นรูปธรรม สามารถถ่ายทอดหรือขยายผลให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ได้ (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2562)

นวัตกรรมบางประเภทแม้จะเกิดขึ้นในท้องถิ่นที่ต่างหากกัน แต่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ควรเรียนรู้จากกันและกันด้วยความระมัดระวัง และปรับให้เข้ากับบริบทพื้นฐานของชุมชนท้องถิ่น สำหรับการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมท้องถิ่น (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2562) ประกอบด้วย 1) ผู้นำท้องถิ่นต้องรับรู้ถึงปัญหาและโอกาส ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้นำและภาคประชาชนให้ความสนใจ ต้องจัดการแปลงวิกฤตให้เป็นโอกาส ในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้น 2) สร้างให้มีบรรยากาศทางการเมืองแบบสมาคม (Club-like [Associative] politics) 3) มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ อย่างเพียงพอ และ 4) สร้างภาคีเครือข่ายในการดำเนินนวัตกรรมเป็นภาคีเครือข่ายระหว่างองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และราชการส่วนสถาบันการศึกษา องค์กรระหว่างประเทศ และภาคธุรกิจเอกชนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายได้ ตามแต่ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น สิ่งสำคัญที่นวัตกรรมท้องถิ่นจะเกิดขึ้นในวงกว้างและมีความยั่งยืนคือ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และถ่ายทอดนวัตกรรมท้องถิ่น

4) แนวคิดเกี่ยวกับโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ (Homestay) หมายถึงการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่นักท่องเที่ยวจะต้องพักร่วมกับเจ้าของบ้านภายใต้ชายคาเดียวกัน โดยมีห้องพักหรือพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านที่สามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวพักได้ชั่วคราว ซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 4 ห้อง มีผู้พักรวมกันไม่เกิน 20 คน มีค่าตอบแทนและมีบริการสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร อันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริม (กรวรรณ สังขกร, 2555) นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้าน และมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้านซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหารให้กับนักท่องเที่ยว โดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม นอกจากนี้การพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อการบริการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีส่วนช่วยเสริมสร้างความรู้ เจตคติและพฤติกรรมการปฏิบัติการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงควรมีการวางแผนการดำเนินงาน ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนรับทราบ จัดฝึกอบรม การจัดตั้งองค์กรในชุมชน การให้บริการต้อนรับ กิจกรรมนำเที่ยวบริเวณใกล้เคียง (จินตนา กงเพชร และคณะ, 2558)

ดังนั้นหลักการของโฮมสเตย์ เป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายตั้งแต่ภาครัฐ ภาคเอกชน ไปจนถึงชุมชนจะต้องเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อมิให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาโฮมสเตย์อย่างไร้ทิศทาง และก่อให้เกิดปัญหาแก่ชุมชนภายหลัง รัฐบาลต้องคำนึงถึงความพร้อม ความรู้ ความเข้าใจของชุมชนเป็นสำคัญ และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเน้นจุดขายที่วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน โดยชุมชนควรมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 7 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่ทางการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว อาหารสำหรับนักท่องเที่ยว กิจกรรมและรายการนำเที่ยว ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม การประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการขาย และการบริหารจัดการของกลุ่มโฮมสเตย์ (กนกรัตน์ ดวงพิกุล และ จารุพันธ์ เมธะพันธุ์, 2561)

5) แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการกำหนดกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์เชิงรุก

การประชาสัมพันธ์เชิงรุก (Pro-active public relations) หมายถึง การประชาสัมพันธ์ที่มีการชี้แจงและให้ความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าก่อนมีกิจกรรมหรือเหตุการณ์ใด เพื่อให้เกิดความยอมรับและความร่วมมือ (ธีระพงษ์ ไสดาศรี, 2562)

เทคนิคการกำหนดกลยุทธ์ในด้านประชาสัมพันธ์ ถูกยอมรับว่าเป็นส่วนผลักดันให้การสื่อสารองค์กรเกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ การกำหนดกลยุทธ์เชิงรูปธรรม จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Critical success factors) ดังนี้ 1) การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) ให้เกิดขึ้นในองค์กรผ่านสิ่งต่างๆ ด้วยการนำเสนอข้อมูลในทางบวกที่เป็นจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบขององค์กร 2) การผสมผสานแนวคิดการสื่อสารการตลาด (Integrated marketing communication: IMC) เป็นการบูรณาการสื่อให้เสนอข้อมูลข่าวสารไปในทิศทางเดียวกันแต่ตอบสนองกลุ่มเป้าหมายได้หลายกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การตลาดเพื่อสังคม (Social marketing) ช่วยปลูกจิตสำนึกที่ดีในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate social responsibility: CSR) เช่น การดูแลแหล่งน้ำ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการปลูกป่า เป็นต้น 4) การใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เริ่มจากการระดมความคิดจากเวทีการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในองค์กร 5) แนวความคิดด้านการตลาดสมัยใหม่ (Marketing mind) จะทำให้องค์กรเกิดทิศทางและวัฒนธรรมองค์กรใหม่ๆ ในการดำเนินการไปสู่การแข่งขันเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับทุกคนขององค์กร 6) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ (High technology) สามารถสร้างจุดได้เปรียบให้กับองค์กร ส่งผลให้องค์กรสามารถลดต้นทุนและลดเวลาในการติดต่อสื่อสาร 7) ฐานข้อมูล (Database) ที่ทันสมัยและคล่องตัวในการเรียกใช้เพื่อให้องค์กรสามารถดึงข้อมูลข่าวสารจากแหล่งเดียวกัน ทำให้เกิดความแม่นยำและรวดเร็ว 8) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ยึดหลักความเป็นสากล (International PR) ไม่ว่าจะ เป็น ภาษา เนื้อหา ภาพต่างๆ ที่ต้องคำนึงถึงผลสะท้อนจากประชาคมโลก และ 9) กลยุทธ์ Lobbying เป็นการประชาสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการที่อาศัยสายสัมพันธ์ในทางที่ถูกต้องทั้งด้านกฎหมายและจริยธรรม (ธีระพงษ์ โสดาศรี, 2562)

6) แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (The Thailand Community Based Tourism Institute) ได้ส่งเสริมและสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม และมีการกำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิ์ในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน มีเอกลักษณ์โดดเด่น เป็นจุดเน้นที่ควรค่าแก่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับวิถีชีวิตที่แท้จริง และเอกลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันไปของแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งการนำเสนอตัวอย่าง

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น 1) การนำเสนอคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เอกลักษณ์เฉพาะตัวดึงดูด สร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมได้มากขึ้น แล้วให้เจ้าของท้องถิ่นนั้นเป็นผู้ถ่ายทอดแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง การมีประสบการณ์ร่วมกับสิ่งดังกล่าวจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในความ เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่นั้นๆ มากขึ้น จากการศึกษาของ อรอนงค์ เฉียบแหลม (2561) พบว่า ป่าจากมีความสำคัญและมีคุณค่าที่เกี่ยวกับชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ การอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น การเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหาร การเป็นวัตถุดิบในการผลิตสิ่งของเครื่องใช้ การเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทั้งนี้การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวถือเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อีกด้วย 2) การรักษาระดับราคา 3) การทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับวิถีชีวิตที่แท้จริง และรู้ได้ถึงเอกลักษณ์ วิธีการนำเสนอที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส และเกิดความประทับใจถึงคุณค่าเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นความสำคัญของศักยภาพต่อการจัดการที่พึงปรารถนาในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสิ่งก่อสร้าง สถาปัตยกรรม บ้านเรือน ด้านบุคคลและด้านกิจกรรม (พิมพ์พร พิมพ์สุวรรณ และคณะ, 2561) และ 4) การกำหนดเป้าหมายที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนควรตระหนักถึงความ เป็นอยู่ที่ดีของผู้เกี่ยวข้องโดยรวมและผลประโยชน์ของสังคมที่สังคมได้รับจากการท่องเที่ยว ตัวชี้วัดประการหนึ่งที่ควรนำมาพิจารณาความสำเร็จของชุมชน ซึ่งวัดได้ด้วยดัชนีความสุขมวลรวม (Gross happiness index) ทั้งนี้บุคคลที่เกี่ยวข้องที่เป็นผู้นำในการดำเนินงานจะนำสิ่งที่ดีกลับคืนมาสู่สิ่งแวดล้อม และสังคม (พิจาริณี โสชัยยะกุล, 2562)

สถานการณ์ใหม่ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ผลการพัฒนาโฮมสเตย์ด้วยนวัตกรรมการจัดการ

จากการนำแผนการดำเนินกิจกรรมที่ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นักพัฒนาชุมชน และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดกิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหา การดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและศักยภาพของชุมชนในโครงการ เพื่อพัฒนาโฮมสเตย์ด้วยนวัตกรรมจัดการที่เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ตามแผนงานและกิจกรรม ดังนี้

1) สร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น

1.1) การให้ความรู้และการนำสมุนไพรตามภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้รองรับการท่องเที่ยว

ในชุมชนมีปราชญ์ที่มีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรและทำหน้าที่เป็นหมอพื้นบ้านที่สามารถนำสมุนไพรมาใช้รักษาและบรรเทาอาการเจ็บป่วยให้แก่คนในชุมชน รวมทั้งสามารถผลิตยาสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ 1) นายแก้ว กันสุไลย์ (พ่อแก้ว) 2) นายประเสริฐ เสาร์แก้ว 3) พ่ออุ้ยสิง ปาคำ 4) นางยุพิน บ้างแก้ว 5) นายบัน ยะสะณี 6) นายแก้ว วงศ์อุ้น 7) นายสุข เล็กปัญญา 8) นางบัวคำ แรงดี 9) นายสุกิต ปิยะดา 10) แม่อุ้ยทอง ปาคำ 11) นายทองวาส เสาร์แก้ว 12) นางสุทิษา ปิยะดา 13) นางจำนง สุขเบ็ง 14) นางแสงหล้า ตำคำ และ 15) นางบุญติณี กัลदनรักษา ซึ่งทุกคนพร้อมให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดองค์ความรู้และร่วมจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสมุนไพรตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้รองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยกิจกรรมนี้ส่งผลให้ปราชญ์ชุมชน

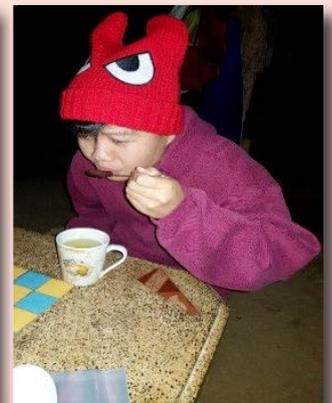
นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการโฮมสเตย์ นำความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้คนในชุมชนมีผลิตภัณฑ์ชุมชนในท้องถิ่น พร้อมกันนั้นก็ยังสามารถสร้างเอกลักษณ์ของกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ โดยมีกิจกรรมดังนี้

1.1.1) การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวด้านสมุนไพรไทยและการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อสุขภาพ กิจกรรมนี้ปราชญ์ในชุมชนให้ความร่วมมือในการให้ความรู้ด้านการรักษาขั้นพื้นฐาน การนำสมุนไพรมาใช้กับนักท่องเที่ยว เช่น การรักษาเมื่อโดนตัวบุง หนอน จากใบเมี่ยงกัด การแนะนำสมุนไพรบำรุงรักษาโรคโลหิตจาง เป็นต้น ดังภาพที่ 3

1.1.2) การทำน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ กิจกรรมนี้เป็นการนำพืชสมุนไพรมาทำน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ได้แก่ 1) ชาโตไม้รู้ล้มหรือช้างย้าเป้อ 2) ชาอัสสัม ใบเตย และดอกอัญชัน 3) ชาหญ้าแม่กำหรือม้าแม่กำ 4) ชารากเหลือง (ฮากเหลือง) 5) ชาอัสสัม และ 6) ชาโตไม้รู้ล้มกับม้าแม่กำ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 3 ปราชญ์ในชุมชนพานักท่องเที่ยวศึกษาพันธุ์พืชสมุนไพร

ภาพที่ 4 การชิมรสชาติของชาชนิดต่างๆ

1.2) การสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนในการนำสมุนไพรมาประกอบอาหารท้องถิ่น

ชุมชนได้สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ประกอบการโฮมสเตย์มีส่วนร่วมในการนำพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญาพื้นบ้านมาประกอบอาหารท้องถิ่นที่เหมาะสมสำหรับรองรับการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ข้อเสนอวิธีการดำเนินการมีดังนี้

1.2.1) การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนในการนำสมุนไพรมาประกอบอาหารท้องถิ่น จากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้ผู้ประกอบการเข้าใจร่วมกัน และต้องคำนึงถึงความพร้อม จึงได้กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบ สร้างความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวในชุมชนนำไปสู่ความเข้มแข็งในชุมชน เพิ่มรายได้ของชุมชนและทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยการทำความเข้าใจร่วมกับชุมชนมีดังนี้ 1) สมุนไพรที่นำมาประกอบอาหารเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชุมชน ต้องเป็นวัตถุดิบในหมู่บ้าน เป็นการสร้างจุดเด่นให้กับหมู่บ้าน เป็นอาหารท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ใบเมี่ยง และเป็นวัตถุดิบที่หาได้จากป่าชุมชน เช่น เห็ดป่า เห็ดโคนปลวก ไก่ต้มสมุนไพร หน่อไม้ ผักกูด พริก หนอนรด่วน มะขามป้อม และชุมชนปลูก เช่น พักทอง แดงกวา บวบ มะระขึ้นก เป็นต้น 2) วิธีประกอบอาหาร เป็นวิธีที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษและประสบการณ์ของผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ที่มาจากวิถีชีวิตของชุมชน 3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านสมุนไพร และ 4) ผู้ประกอบการโฮมสเตย์หรือผู้ที่ทำอาหารให้กับนักท่องเที่ยว ต้องเข้าใจว่าการทำอาหารควรใช้กระบวนการผลิตที่มีความประณีตทุกขั้นตอน ตั้งแต่เลือกใช้สมุนไพร และวิธีการปรุงอาหารในแต่ละขั้นตอน เน้นอัตลักษณ์ของตนเอง รักษาคุณภาพ ความสะอาด รสชาติอร่อย รวมถึงการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในเรื่องสรรพคุณของสมุนไพร องค์ความรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสมจากประสบการณ์ของบรรพบุรุษ เป็นเคล็ดลับสำคัญที่ทำให้อาหารท้องถิ่นมีรสชาติดีและคงที่ ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวอย่างมั่นคง ดังภาพที่ 5

1.2.2) การให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำอาหารถิ่นด้วยการนำสมุนไพรมาใช้และได้รวบรวมข้อมูลเอกลักษณ์ของชุมชนในการนำสมุนไพรมาทำเป็นอาหารท้องถิ่นด้วยการนำสมุนไพรมาใช้เป็นวัตถุดิบ ร่วมเรียนรู้ด้านอาหารที่ส่งเสริมการกินดี ใส่ใจในการมีสุขภาพที่ดีตั้งแต่การคัดสรรวัตถุดิบ กระบวนการผลิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สะท้อนถึงวิถีชีวิตการกินอาหารอย่างเรียบง่าย ดังภาพที่ 6 นักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือในการนำสมุนไพรมาประกอบอาหาร เนื่องจากได้รับความรู้ในการทำอาหาร และประโยชน์ของสมุนไพร สำหรับผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ได้ปรุงอาหารท้องถิ่นด้วยวิธีการปรุงอาหารที่แตกต่างกัน ทำให้มี

เมนูอาหารหลากหลายจากวัตถุดิบชนิดเดียวกันแต่วิธีการปรุงแตกต่างกัน มีการใช้สมุนไพรเป็นวัตถุดิบในการทำอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวมีการเพิ่มคุณค่าด้วยการคัดเลือกคุณภาพของสมุนไพร และเพิ่มมูลค่าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชน มีเคล็ดลับในการปรุงอาหารและพัฒนาให้เข้ากับพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลง ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และสามารถนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาจำหน่ายสร้างรายได้ เช่น มะกอก มะขามป้อม มะแขว่น หนอนรด่วน หน่อไม้ น้ำผึ้ง เป็นต้น

ภาพที่ 5 ชาวบ้านนำสมุนไพรมาทำอาหารรองรับนักท่องเที่ยว

1.3) การส่งเสริมการเพาะเห็ดถ่านนอร์คัยป่า

การตั้งกลุ่มเพาะเห็ดถ่านจำปหลวงในป่าชุมชนเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมกิจกรรมเพาะเห็ดถ่านจำปหลวง สมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ชื่อนายทองวาด เสาร์แก้ว และ ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นางศรีแพร ญัตินี้ ให้ความรู้ความเข้าใจและส่งเสริม ภูมิปัญญาในการเพาะเห็ด มีการจัดเตรียมอุปกรณ์และการส่งเสริม ให้ชุมชนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองในการดำรงชีวิต ปรับตัวให้สามารถอยู่ ร่วมกับป่าโดยใช้ความรู้ผสมผสานเทคโนโลยีการถ่ายทอดสมัยใหม่ ทำให้ป่าค่อยๆฟื้นตัวได้อย่างยั่งยืนและต้องไม่บุกรุกทำลายป่าเพิ่มเติมด้วยการสร้างกตึกาหรือวินัยในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็น ความร่วมมือกันระหว่างชุมชน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการแก้ปัญหาที่เน้นให้ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ มีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ การส่งเสริมนี้ส่งผลให้ชุมชนสามารถผลิตเห็ดเพื่อ เป็นอาหารได้เพียงพอสำหรับบริโภคและประกอบอาหารสำหรับ นักท่องเที่ยว ชุมชนมีรายได้เสริมจากภูมิปัญญาดั้งเดิมและ

แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเรื่องไฟป่าที่ชุมชนได้ทำที่กันไฟในบริเวณ เพาะเห็ดถ่านจำปหลวงด้วย ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 6 นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการนำสมุนไพรมา ประกอบอาหาร

ภาพที่ 7 การเยี่ยมชมการเพาะเห็ดถ่านจำปหลวงในป่าชุมชน

2) การพัฒนาบุคลากรสนับสนุนการจัดการภายในกลุ่ม

2.1) การจัดตั้งธนาคารแรงงานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การระดมความคิดเห็นในการวางแผนการดำเนินงานของธนาคารแรงงาน ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและเจ้าของโฮมสเตย์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดพร้อมให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน เริ่มตั้งแต่ 1) คัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ 2) สถานที่ตั้งธนาคาร 3) การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สมุดบันทึกบัญชี เอกสาร และจัดทำระบบเอกสารบัญชี เช่น การจดบันทึก การรวบรวมรายรับของนักท่องเที่ยว การทำบัญชีรายจ่ายในแต่ละวันที่ธนาคาร เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบผลการดำเนินงาน เป็นต้น รวมถึงการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สมุดบันทึกบัญชี เอกสาร 4) การวางแผนการรับเงินและการจ่ายเงิน 5) การนำเงินทุนของธนาคารแรงงานมาใช้ในกิจกรรมของชุมชน 6) การกำหนดขั้นตอนการดำเนินการธนาคารแรงงาน มีการประชุมหารือร่วมกัน มีการจัดการดูแลระบบความปลอดภัย มีการแบ่งหน้าที่การจัดการอย่างชัดเจน และดำเนินการโดยมีคณะกรรมการจากทุกบ้านพัก มีสมาชิกธนาคารแรงงานจำนวน 20 คน การจัดการในการทำธนาคารแรงงานขึ้นเพื่อจดบันทึกว่าใครว่างเมื่อใด มีการวางโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันของชุมชนและมีรายการนำเที่ยว เพื่อกระจายรายได้ 7) ส่งเสริมให้ความรู้ และจัดกิจกรรมของโฮมสเตย์ และ 8) จัดหาสถานที่เพื่อเป็นจุดสนับสนุนการดำเนินงานของนักท่องเที่ยว กระบวนการดำเนินงานของธนาคารแรงงานในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เนื่องจากการจัดตั้งธนาคารแรงงานเป็น

การสร้างแรงจูงใจในการจัดทำโฮมสเตย์ และเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน ดังนี้ 1) สื่อสารอย่างชัดเจนถึงความเชื่อมโยงระหว่างผลการดำเนินงานและผลประโยชน์ของชุมชน 2) เลือกผู้ที่มีความชำนาญ มีความรู้สามารถเป็นมัคคุเทศก์ของชุมชน 3) สร้างความมั่นใจให้ประชาชนในชุมชนถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวให้ประทับใจและกลับมาเที่ยวซ้ำอีก และ 4) มุ่งเน้นถึงผลตอบแทนที่ไม่ได้อยู่ในรูปของเงินเท่านั้น เช่น การมีส่วนร่วมทำให้หมู่บ้านมีรายได้เสริม ได้รับพัฒนาในด้านต่างๆ และการอนุรักษ์ป่าสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชน เป็นต้น ดังภาพที่ 8

2.2) การพัฒนาเยาวชนให้เป็นมัคคุเทศก์น้อย

เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยการเป็นมัคคุเทศก์น้อย ที่ดำเนินกิจกรรมในด้าน 1) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรและพืชอาหารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและเสริมสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ด้วยการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของเยาวชน ทำการค้นคว้าความรู้จากหนังสือเรียนและกูเกิ้ลเป็นการเพิ่มเติมความรู้ให้มากขึ้น 2) จัดเตรียมพี่เลี้ยงช่วยจัดเตรียมข้อมูล ผักการพูด และเทคนิควิธีการนำเสนอในการเป็นมัคคุเทศก์น้อย เช่น การดื่มชาหรือเคี้ยวใบชาเป็นประจำจะช่วยรักษาเหงือกและป้องกันฟันผุได้ หรือนำใบอ่อนของต้นขามาทำอาหารประเภทแกงจืด ใบแก่ของต้นขามาทำเมี่ยงสำหรับเคี้ยว นอกจากนี้ใบเมี่ยงแก่สามารถดับกลิ่นเหม็นเนาได้ เช่น ใส่ในโลงศพ เป็นต้น การนำใบชาแก่ๆ มาอบแล้วทำเป็นหมอนใบชาเพราะกลิ่นชาช่วยในการผ่อนคลาย ลดอาการปวดคอและช่วยให้หมอนมีกลิ่นหอมของใบชาอีกด้วย 3) การสนับสนุนเยาวชนให้ดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยมีผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการโฮมสเตย์

ภาพที่ 8 การประชุมกลุ่มย่อยในการให้บริการของธนาคารแรงงาน

จัดให้มีการรวมกลุ่มของเยาวชนด้วยการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่สังคม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้ความรู้กับมัคคุเทศก์น้อย เกิดทักษะของการวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับสมุนไพร มากขึ้น และ 4) กำหนดกิจกรรมให้มีการฝึกปฏิบัติจริงในการนำนักท่องเที่ยวไปตามสถานที่และแนะนำเรื่องสมุนไพร จัดให้มีการฝึกทักษะการพูดต่อที่สาธารณะ ถ่ายทอดเทคโนโลยี การเรียนรู้การจัดการเป็นมัคคุเทศก์ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นต้นแบบและแรงบันดาลใจของเยาวชนในการเป็นมัคคุเทศก์น้อยทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ เยาวชนทุกคนในชุมชนให้ความร่วมมือเนื่องจากเยาวชนมีความรู้เพิ่มมากขึ้นและกล้าที่จะพูดคุยแนะนำนักท่องเที่ยว แม้ว่าบางคนเขินอายในระยะแรก มีความเป็นกันเองทำให้การเรียนรู้ในกิจกรรมนี้มีทั้งความรู้และ

ความสนุก เยาวชนมีความรักในท้องถิ่นและเห็นความสำคัญของป่าสมุนไพรและพืชอาหารมากขึ้น ดังภาพที่ 9 และภาพที่ 10

2.3) การให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสร้างสรรค์

การดำเนินการฝึกปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้กับเยาวชน ด้วยความร่วมมือกับคณะครูโรงเรียนบ้านปางมะขามป้อม โดยกำหนดผู้รับผิดชอบการพัฒนาอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสร้างสรรค์ของเยาวชนคือ นายวิวัฒน์ อัครพุทธิ และ นางสาวกนกวรรณ ตำรังธรรม ให้มีบทบาทในการส่งเสริมความเชื่อมั่นของนักเรียน ส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจให้เยาวชนและส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและเป็นส่วนหนึ่งของผู้ประกอบการ

ภาพที่ 9 พี่เลี้ยงช่วยจัดเตรียมข้อมูล ฝึกการพูด และเทคนิควิธีการนำเสนอ

ภาพที่ 10 การแนะนำวิธีการนำเสนอข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าสนใจ

โฮมสเตย์และชุมชน ด้วยการแสดงและกิจกรรมเข้าจังหวะ การทำกิจกรรมเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับเยาวชนอันเป็นพื้นฐานสำคัญนำไปสู่คุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นการกล้าแสดงหรือกระทำการต่างๆ ที่แปลกใหม่อยู่เสมอ สำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังภาพที่ 11

2.3.1) กิจกรรมการแสดงประกอบเพลงและปลูกจิตสำนึกการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม และการมีส่วนร่วมของกิจกรรมในชุมชน สนับสนุนและเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับทำสิ่งต่างๆ อย่างอิสระตามความต้องการและความสนใจของเด็ก ภายใต้การดูแลของครูและผู้ใหญ่บ้านอย่างเหมาะสม ดังภาพที่ 12

2.3.2) กิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมและภูมิปัญญาในการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ ยอมรับสิ่งใหม่ๆ ปฏิบัติตามกฎหมายกติกาจึงทำให้มีความมั่นใจในสิ่งที่ได้กระทำ พัฒนาสติปัญญา ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กจะเกิดขึ้นได้ ทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนและพัฒนาไปสู่ความภาคภูมิใจในตนเอง ดังภาพที่ 13

2.3.3) กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกับนักท่องเที่ยว คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านได้จัดกิจกรรมรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกับนักท่องเที่ยว คือ 1) กิจกรรมการตักบาตรเข้าร่วมกันของคนในหมู่บ้าน เยาวชน และนักท่องเที่ยว และ 2) กิจกรรมการทำวัตรเย็นและการนั่งสมาธิ ดังภาพที่ 14

ภาพที่ 11 การประชุมชี้แจงเตรียมความพร้อมในการแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 12 การแสดงประกอบเพลงค่าน้ำนมและการแสดงเต้นม้งประยุกต์

เยาวชนทุกคนในชุมชนให้ความร่วมมือเนื่องจากผู้นำชุมชน คณะครู และผู้ประกอบการโฮมสเตย์ได้สนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนในการรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนรวมถึงเป็นกิจกรรมที่สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ด้วยการแสดงประกอบเพลงและเข้าจังหวะ ประยุกต์ใช้เครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องดนตรีท้องถิ่นและเครื่องดนตรีสากล ร่วมกับจังหวะการเต้นของชนเผ่า สืบสานวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้ที่จะปรับตัวเพื่อให้เข้ากับเพื่อน ครู และนักท่องเที่ยวด้วยความเป็นมิตร รู้จักช่วยเหลือ ยอมรับสิ่งใหม่ๆ และปฏิบัติตามกฎกติกาการเล่น ช่วยพัฒนาเยาวชนให้มีความคิดรอบขอบ รู้จักสังเกต การคิดแก้ปัญหา การพัฒนาสติปัญญาและความเชื่อมั่นในตนเอง

3) การสื่อสารเชิงรุก

3.1) การจัดทำระบบการจองที่พัก และนำเส้นทางและบุคคลที่ติดต่อ ในเว็บไซต์และเฟสบุ๊ก

ชุมชนได้มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการพัฒนาระบบฐานข้อมูล การวางแผน จัดเตรียมการรับ-ส่ง ห้องพัก จัดเตรียมมัดคูกุเทคก์ จัดเตรียมกิจกรรม เพื่อรองรับการท่องเที่ยว อาหารตามฤดูกาล การรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงแนะนำสิ่งให้นักท่องเที่ยวต้องเตรียม นอกจากนี้ยังนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยทั้งในด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลทางเฟสบุ๊ก และ Line ดังภาพที่ 15

ภาพที่ 13 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเยาวชนในชุมชน

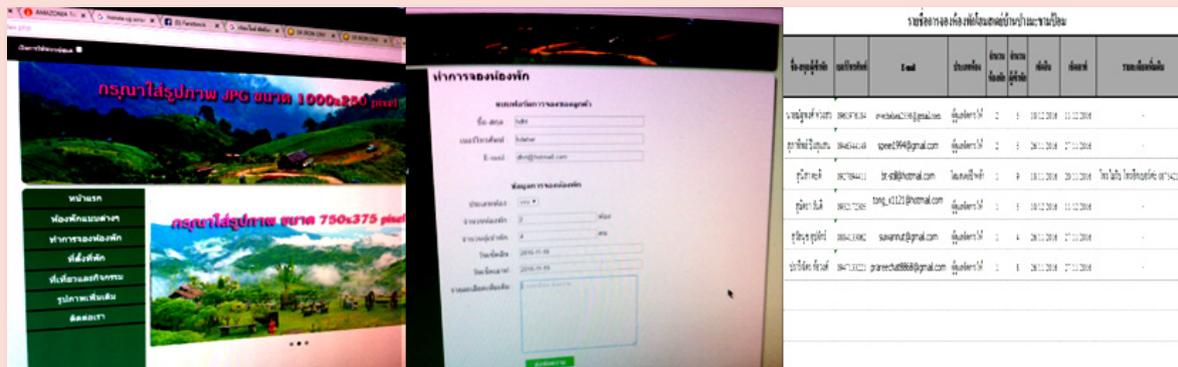

ภาพที่ 14 กิจกรรมการตักบาตรร่วมกันของคนในหมู่บ้าน เยาวชน และนักท่องเที่ยว

มีการใช้สื่อสังคม เว็บเพจ การเข้าเยี่ยมชมเว็บเพจของโฮมสเตย์ปางมะขามป้อม การกด Like (ไลค์) และการแชร์ส่งต่อในสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลสันสลี ชมรมคอตยหมอก กลุ่มท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย และสำนักวิชาปัญญา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวน 1,885 ราย ที่ <https://www.facebook.com/Banpangmakampom> ซึ่งเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสันสลี เป็นผู้ดูแลหน้าเว็บเพจและผู้ประกอบการโฮมสเตย์ติดตามการจองที่ปักและโปรแกรมการท่องเที่ยวและส่งข้อมูลให้ทุกบ้านที่เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์เพื่อจัดเตรียมที่พัก อุปกรณ์เครื่องนอนไว้อย่างพร้อมเพรียง มีความสะอาดและสะดวกสบายตามอัธยาศัยของชุมชน นักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชมเว็บเพจและเฟซบุ๊กนี้ จะเห็นเบอร์โทรศัพท์ของผู้ใหญ่บ้านจึงสามารถติดต่อทางโทรศัพท์ได้อย่างสะดวกมากกว่าการจองในเว็บเพจ เนื่องจากโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อมอยู่บนดอยสูง สัญญาณอินเทอร์เน็ตจะอ่อนหรือบางครั้งขาดหายไป

3.2) จัดทำวีดิทัศน์เผยแพร่การใช้นวัตกรรมการจัดการ

การประชาสัมพันธ์ด้วยการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดการรับรู้ถึงการมีอยู่ของโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อม ตามแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์ด้วยนวัตกรรมการจัดการ ได้จัดทำวิดีโอเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกระบวนการให้บริการของโฮมสเตย์ ทำให้รับรู้ทั่วจังหวัดเชียงรายมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกจุดหนึ่งคือโฮมสเตย์ปางมะขามป้อม ที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยววิธีการต้อนรับแบบเป็นกันเอง เรียบง่าย คนในหมู่บ้านอ้อยอาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และใช้อาหารท้องถิ่นเป็นเอกลักษณ์ให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาเยี่ยมชมอีก ส่งผลให้คนในชุมชนได้มีทิศทางการทำงานการแข่งขันเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว สามารถสร้างความได้เปรียบให้กับโฮมสเตย์บ้านปางมะขามป้อมเป็นการลดต้นทุนและลดเวลาในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งส่งผลถึงการมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ในกิจกรรมโฮมสเตย์ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังภาพที่ 16

ภาพที่ 15 การจองที่ปักในเว็บเพจ

ภาพที่ 16 วิดีทัศน์ประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์ของชุมชนในการนำเสนอเมนูไพรมาประกอบอาหารท้องถิ่น

ผลกระทบและความยั่งยืน ของการเปลี่ยนแปลง

จากการนำนวัตกรรมการจัดการมาใช้ในการพัฒนาโฮมสเตย์ ทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการทั้ง 3 ด้านคือ

1) **สร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน** โดยการปรับใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น คนในชุมชนได้นำความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการนำสมุนไพรมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างประโยชน์เพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายให้แก่ชุมชน สร้างเอกลักษณ์ของกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ด้วยชุมชนเอง โดยวิธีการจัดการ เช่น 1) นำพืชผัก สมุนไพร และอื่นๆ มาจำหน่ายให้กับผู้ประกอบการโฮมสเตย์เพื่อนำไปทำอาหารให้กับนักท่องเที่ยว เป็นการช่วยลดภาระการจัดหาวัตถุดิบ 2) การมีรายได้จากการจำหน่ายชาซึ่งผลิตด้วยภูมิปัญญาในการอบชาของชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถซื้อเป็นของฝากได้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด และเมื่อได้ลองดื่ม ชิมชาที่อบเสร็จใหม่ๆ ก็เกิดความต้องการที่จะซื้อมากขึ้น 3) สามารถนำสมุนไพรพื้นบ้านและอื่นๆ มาจำหน่ายสร้างรายได้ เช่น มะกอก มะขามป้อม มะแขว่น หนอนรดด่วน หน่อไม้ น้ำผึ้ง เป็นต้น

2) **การพัฒนาบุคลากรสนับสนุนการจัดการภายในกลุ่ม** คนในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ประชาชน เยาวชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการกระจายบทบาทการทำงานภายในชุมชน ด้านการจัดการของโฮมสเตย์ที่มีแนวปฏิบัติให้ทุกคนหมุนเวียนกันในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เกิดความยุติธรรมและโปร่งใส ปรับกิจกรรมท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตให้มีความเหมาะสมกับฤดูกาล ถ้านักท่องเที่ยวมาพักในช่วงระยะเวลาเดียวกัน คณะกรรมการจัดการให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมกิจกรรมต่างๆ เป็นกลุ่ม หากมีเหตุขัดข้องก็จะหากิจกรรมอื่นแทน การทำงานไม่มีการซ้ำซ้อน เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีส่วนร่วมในการรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ป่ารวมถึงการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเรื่องไฟฟ้า สร้างความพึงพอใจให้คนในชุมชนมีรายได้จากการกระจายงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมบางกิจกรรมอาจไม่มีคำตอบแทนแต่ทุกคนก็ยินดีให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจและสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำ

3) **การสื่อสารเชิงรุก** ชุมชนต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลของโฮมสเตย์และเกิดการยอมรับจากการได้รับข้อมูลข่าวสารโดยตรง เห็นถึงความแตกต่างในการบริการและการจัดการอย่างเป็นระบบ สร้างความมั่นใจในการ

ท่องเที่ยวได้อย่างคุ้มค่า นอกจากนี้การประเมินภายในกลุ่มโฮมสเตย์ คณะกรรมการจะประเมินทุก 2 ปี มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เกิดความรู้ มีเจตคติและพฤติกรรมกรปฏิบัติเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

จากการติดตามผลเพื่อนำมาปรับใช้สำหรับการดำเนินงานของโฮมสเตย์ พบว่า

1) **ผู้ประกอบการ** มีความสามารถในการจัดการโฮมสเตย์อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการบริหารงานและการบริหารบุคคล มีกระบวนการในการจัดกิจกรรมร่วมกันของชุมชน ส่งผลไปถึงการวางแผนทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง เป็นความสำเร็จในระยะยาว เพื่อการพึ่งตนเอง เกิดการพัฒนาด้านสื่อสังคมออนไลน์ บนฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ความสามารถในการสร้างเว็บไซต์ เฟสบุ๊ก และ Line ทำให้โฮมสเตย์แห่งนี้เป็นที่รู้จักมากขึ้น สามารถติดต่อสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการได้เป็นอย่างดี โดยในปี พ.ศ. 2561 มีนักท่องเที่ยวเข้าไปพักค้างคืนจำนวน 56 คน และปี พ.ศ. 2562 มีนักท่องเที่ยวเข้าไปพักจำนวน 70 คน

2) **ผู้นำชุมชนและผู้ร่วมวิจัยจากชุมชน** มีทักษะและความรู้เพิ่มขึ้น สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการโฮมสเตย์อื่นๆ ต่อไป โดยอาศัยแนวคิดในการพัฒนาร่วมกันด้วยพลังของคนในชุมชน

3) **การจัดการทรัพยากรบุคคล** ด้วยการจัดให้มีธนาคารแรงงานเป็นการเก็บข้อมูลการว่างงานของคนในชุมชนตามวันเวลา เป็นสัปดาห์เดือน ทำให้สามารถวางแผนการจ้างงานคนในชุมชนให้มีส่วนในการดำเนินงานของโฮมสเตย์ ซึ่งช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจให้แก่บุคคลและครอบครัวได้ และโฮมสเตย์ก็สามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี

4) **เยาวชน** ได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในชุมชน การสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนเข้าร่วมในโครงการโฮมสเตย์ด้วยการเป็นมัคคุเทศก์น้อย ส่งผลให้เยาวชนรู้จักการพัฒนาตนมากขึ้นด้วยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยการปฏิบัติจริง ร่วมสืบทอดภูมิปัญญาด้านสมุนไพรและอาหารท้องถิ่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถรวมกลุ่มกันแสดงกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับผู้ใหญ่เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

5) **การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในชุมชน** เช่น การนำสมุนไพรมาทำอาหารหรือเครื่องดื่มแปรรูป การนำใบชามาทำอาหาร การสาธิตการเพาะเห็ด การแปรรูปเห็ดเป็นอาหารสด ช่วยให้ผลิตภัณฑ์จำหน่ายเป็นสินค้า สำหรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

6) **นักวิชาการ** ได้นำแนวคิดรูปแบบการจัดการโฮมสเตย์ด้วยนวัตกรรมจัดการนี้ไปใช้ในการต่อยอดกับกิจกรรมและการพัฒนางานชุมชนอื่นๆ และมีข้อมูลที่น่าไปเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนหรือจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการธุรกิจและบริการท่องเที่ยว สามารถนำไปบูรณาการในหลากหลายสาขาวิชา เช่น เทคโนโลยีชุมชน สังคม และอื่นๆ ที่สามารถนำไปบูรณาการให้มีการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง และมีการเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับไปยังหมู่บ้านป่าห้ำในอำเภอเวียงป่าเป้า ถือเป็นทางเลือกเปลี่ยนความรู้และถ่ายทอดความรู้จากชุมชนสู่ชุมชน ซึ่งเป็นทิศทางที่ก่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ในที่สุดชุมชนเกิดความเข้มแข็งจากคนภายในชุมชนนั่นเอง

7) **ผู้วิจัย** เกิดความตระหนักในคุณค่าของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมโดยผู้วิจัยเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกมิใช่ผู้รู้ที่ให้ความรู้เท่านั้น และได้เรียนรู้แนวคิดการพัฒนาการมีส่วนร่วมที่กระจ่างชัดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกับบริบทที่แตกต่างกันของชุมชน ที่ต้องเรียนรู้และปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพบริบทชุมชน เพื่อให้การวิจัยราบรื่น การเพิ่มพลังอำนาจด้วยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมทำให้เกิดการย้ายเดือนถึงคุณค่า คักดีศรีในแต่ละบุคคลและดึงศักยภาพของคนในชุมชนมาพัฒนาตนเองได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

8) **หน่วยงานภาครัฐ** มีฐานข้อมูลของตำบลที่สามารถนำไปกำหนดนโยบายด้านการวางแผนเชิงนโยบายการตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างชัดเจน รวมถึงเรื่องงบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ถนน ไฟฟ้า และการสื่อสาร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษามีข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1) องค์การบริหารส่วนตำบลสันสลีควรเข้ามาช่วยเรื่องงบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้านในเรื่องถนนมากขึ้น เนื่องจากการเดินทางขึ้นไปยังหมู่บ้าน สภาพถนนยังคงเป็นดินแดง มีถนนปูนบางจุด ถนนค่อนข้างแคบ ทำให้เกิดความลำบากในการเดินทาง

2) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงรายและองค์การบริหารส่วนตำบลสันสลีควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ เฟสบุ๊กและสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่องถึงจุดเด่นของการให้บริการที่เป็นเอกลักษณ์ของโฮมสเตย์

รวมถึงอาหารที่เป็นอาหารท้องถิ่น ปลอดภัยจากสารพิษให้มากขึ้น และมีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการทำประชาสัมพันธ์ให้กับโฮมสเตย์

3) ผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสันสลีควรพัฒนาให้มีจุดชมวิวที่นักท่องเที่ยวสามารถถ่ายภาพมากขึ้น หากิจกรรมที่มีจุดเด่นที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากมาสัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านมากขึ้น และจัดทำแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางอย่างสะดวกกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่น น้ำพุร้อนเวียงป่าเป้า อุทยานแห่งชาติขุนแจ เครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง บ่อน้ำร้อนโป่งเทวีและเวียงกาหลง เป็นต้น

4) นักพัฒนาชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรพัฒนาและส่งเสริมการจัดทำของที่ระลึก ของฝากที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านปางมะขามป้อม และแนะนำแนวทางการหารายได้เสริมจากแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนเนื่องจากปัจจุบันหมู่บ้านยังไม่มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ หรือจุดเด่นของหมู่บ้านวางจำหน่ายสำหรับนักท่องเที่ยว ยังไม่มีศูนย์ขายของฝากซึ่งภายในหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์ที่ดี เช่น เมี่ยงส้ม เมล็ดกาแฟคั่ว เมล็ดกาแฟแห้ง ใบชาอบแห้ง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นอื่นๆ ดังต่อไปนี้

1) การส่งเสริมการจัดทำของที่ระลึก ของฝากที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านปางมะขามป้อม หรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นจุดเด่นของหมู่บ้าน

2) ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ความสัมพันธ์ของชุมชนกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถสร้างความแตกต่างจากโฮมสเตย์อื่นๆ วิธีการซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวอยากมาเที่ยวและพักที่โฮมสเตย์ปางมะขามป้อม

3) ส่งเสริมและพัฒนาให้ชุมชนผลิตสินค้ายกระดับให้เป็น OTOP นวัตกรรมของจังหวัดเชียงรายต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการการพัฒนาวิจัยและระบบสนับสนุนนักวิจัยเพื่อชุมชนและสังคม (R4S) สัญญาเลขที่ RDG 5940004-2L08

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ ดวงพิกุล และ จารุพันธ์ เมฆะพันธ์. (2561). โสมสเดย์กับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดน่าน. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 9(1), 217-234.
- กรวรรณ สังขกร. (2555). *ความรู้พื้นฐานและมาตรฐานการจัดการ Homestay*. เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรอบรมการจัดการที่พักแบบโฮมสเดย์ (Homestay) รุ่นที่ 2 สาขาวิชาการท่องเที่ยว. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คุณาวุฒิ บุญญานพคุณ . (2562). นวัตกรรมเพื่อชุมชน (Community innovation). สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2562, จาก <http://www.nia.or.th/innoLinks/page.php?issue=201501§ion=4>.
- จินตนา กงเพชร, ประยูร วงศ์จันทร์, และ จุไรรัตน์ คุรุโคตร. (2558). การพัฒนารูปแบบหมู่บ้านโฮมสเดย์เพื่อการบริหารท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 9(3), 166-184.
- ธงชัย เลิศวิไลรัตนพงศ์. (2562). การจัดการความรู้ แนวคิดและทิศทาง. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2562, จาก http://www.dmsc.moph.go.th/MSTO/upload/knowledge/KM_DMSC.pdf.
- ธีระพงษ์ โสตาศรี. (2562). การประชาสัมพันธ์เชิงรุก (Pro-active PR.). สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2562, จาก [https://www.stou.ac.th/offices/rdec/chan/main/Doc/Km/2556/Reference/STOU-CB7.2-4\(1\).pdf](https://www.stou.ac.th/offices/rdec/chan/main/Doc/Km/2556/Reference/STOU-CB7.2-4(1).pdf).
- นรา หัตถสถิน และ สายรุ้ง ดินโคกสูง. (2561). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านแหลมสวรรค์ จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 10(3), 243-260.
- พิจาริณี ไส้ชัยยะกุล. (2562). ความสำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2562, จาก <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-web-etatjournal/menu-2012/menu-2012-apr-jun/449-22555-travel>.
- พิมพ์พร พิมพ์สุวรรณ, ซาลินี สำราญอินทร์, ธาริดา สกุลรัตน์, ราชนันท์ ปรีกษา, และ เบญจพร เชื้อผึ้ง. (2561). การจัดการพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 10(1), 33-43.
- วิจารณ์ พานิช. (2562). การจัดการความรู้. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2562, จาก http://www.rsu.ac.th/science/file/article/04_KM230853.pdf.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2562). นวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: พลังขับเคลื่อนสู่ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2562, จาก intra.polsci.pn.psu.ac.th/add_document/doccufile/04-01-2013_16-38-51.ppt.
- สาคร สมยศ. (2562). ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสันสลี. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <http://www.sansalee.go.th/index.php>.
- อรอนงค์ เฉียบแหลม. (2561). ป่าจาก: ทรัพยากรทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนาบนา จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 10(6), 496-513.